

Slovenski otrok v slovensko šolo!

Didaktična ravnateljstva slovenskih osnovnih šol javljajo, da traja vpisovanje v prvi razred vseh osnovnih šol od 20. junija do konca meseca vsak dan od 9. do 12. ure na šoskih sedežih. V pošte pridejo otroci, ki so bili rojeni v letu 1968. Učenci ostalih razredov bodo avtomatično vpisani v naslednje razrede.

Ob tej priložnosti naslavljamo ponovno poziv

NAŠIM STARŠEM!

Stojite pred odločilnim korakom, ki bo usmerjal življenjsko pot vaših otrok!

Zavedati se morate svoje dolžnosti, ki vas veže na kulturno izročilo vaših očetov in na jezikovno dediščino vaših mater! Oboje morate neokrnjeno posredovati vašim otrokom!

To pa boste storili le tako, da svoje otroke, ki so slovenskega rodu, vpišete v slovenske šole. Samo na ta način ohranite in dokazete pred našo in tudi italijansko javnostjo svoje narodnostno poštenje.

Zavedati se morate, da je naša slovenska šola pravno enakovredna večinski. Posebej pa še, da se bo mogla sposobnost in osebnost vaših otrok docela razviti le v domačem okolju, torej v slovenski šoli.

To načelo priznavajo vsi sodobni pedagogi, pri nas pa tudi praksa, ki je zadnja leta pokazala, da prihajajo iz naših šol mladi ljudje, ki se v življenju že uveljavljajo po svojih sposobnostih in tudi po svojih osebnih značajih.

Pot v življenje je našim dijakom po končanih študijah široko odprta. Začeti pa je treba s prvim razredom!

Zato smo uverjeni, da si slovenski starši ne bodo pomišljali, ko gre za vpis njihovih otrok

V SLOVENSKE ŠOLE!

ITALIJA V ZELO HUDI KRIZI

Odstop levosredinske vlade predsednika Marianna Rumorja je pahnil Italijo v takšno krizo, kakršne še ni bila doživela v vsej povojni dobi. Medtem ko pišemo, je predsednik republike zaključil običajna posvetovanja, a nam še ni znano, komu bo poveril nalogo za sestavo nove vlade.

V tem trenutku to tudi ni tako važno, saj je znano, da izhod iz tako hude krize ni toliko odvisen od novega poverjenega predstavnika, temveč od vrste različnih dejavnikov politične, gospodarske in socialne narave.

Predsednik Rumor in njegova vlada sta odstopila, ker so se demokristjanski in socialistični ministri razhajali glede pomembnih gospodarskih vprašanj in predvsem glede nove davčne politike ter vprašanja sprostitev kreditne politike. Zakladni minister Colombo je vztrajal na stališču, da je treba nujno in takoj povečati davke, od katerih bi prišlo v državno blagajno več tisoč milijard lir (guverner Banke Italije je predvideval 3.800 milijard lir), s čimer naj se omeji potrošnja in hkrati zmanjša primanjkljaj v plačilni bilanci, ki letos znaša naravnost bajne vsote. Socialistični ministri so se sicer strinjali z uvedbo novih davkov, a so hkrati zahtevali, naj se vnaprej določi rok, v katerem bodo banke začele ponovno dajati kredite, kar je zlasti važno za malo in srednjo industrijo, ki bo v nasprotnem primeru prisiljena zapirati obrate ter odpu-

ščati delavce. Ker glede tega vprašanja ni bilo mogoče doseči sporazuma, je poslanec Rumor sklenil odstopiti.

Po mnenju mnogih opazovalcev pa je bilo pravkar omenjeno nesoglasje le bližnji vzrok krize, kajti ta se je pripravljala že dalj časa. V tej zvezi je treba vsekakor omeniti referendum z dne 12. maja, katerega izid je pomenil za Krščansko demokracijo hud udarec in pokazal precej drugačno sliko Italije in njenega ljudstva, kot si jo je marsikdo predstavljal. Ker se je vodstvo Kršč. demokracije odočilo pred referendumom za »da« in ker se je kasneje izkazalo, da so mu razmeroma številni strankini tradicionalni volivci obrnili hrbet, je naravno, da marsikateri, tudi izmed zaveznikov Kršč. demokracije zdaj zahteva ali si želi, da bi stranka relativne večine plačala davek za svojo zgrešeno izbiro. Takšna zahteva je na primer jasno prišla do izraza na zadnji seji osrednjega odbora socialistične stranke, ki se je odločno zavzel za drugačne odnose s krščansko demokratsko stranko, čeprav ni natančno pojasnil, kakšni naj bodo ti odnosi.

Omeniti je dalje treba pogajanja vlade s sindikati, med katerimi niso dosegli soglasja, tako da so sindikalne organizacije že napovedale ostrejši kurz, to je vrsto stavkovnih gibanj na vseh področjih. Končno je treba naglasiti, da je fašistični pokol v Bre-

(Dalje na 8. strani)

Nova zahodnonemška vlada in volitve na Spodnjem Saškem

Na Spodnjem Saškem so bile v nedeljo volitve, ki so bile preizkusni kamen za novo vlado Helmuta Schmidta, ki je nasledil Willyja Brandta. Sami socialni demokrati so trdili, da bi zmaga krščanskih demokratov na Spodnjem Saškem blokirala vso dejavnost koalicije socialnih demokratov in liberalcev v zveznem parlamentu.

Izid omenjenih volitev ni samo pokazal, kako je javno mnenje razpoloženo do Schmidtove vlade, marveč bi krščanskodemokratska opozicija v primeru zmage dobila večino tudi v ustavnem organu, ki se imenuje posredovalna komisija. Ta komisija ureja spore med poslansko zbornico in senatom. Vladna koalicija je imela v komisiji

večino ter lahko tako vlada, čeprav je v senatu v manjšini. Če bi krščanski demokrati zmagali z absolutno večino na Spodnjem Saškem, bi po ustavi dobili tudi večino v omenjeni komisiji.

Vlada bi bila v tem primeru prisiljena privoliti v novo veliko koalicijo socialnih demokratov in krščanskih demokratov ali pa razpisati predčasne volitve, katerih izid pa je za vlado dvomen.

Na Spodnjem Saškem so imeli doslej socialni demokrati samo en glas absolutne večine v deželni parlamentu. Vendar so socialnodemokratski voditelji za nedeljske rezultate niso delali dosti utvar, ker je so-

(Dalje na 8. strani)

FRANCIJA GISCARD D'ESTAINGA

V nasprotju z Mitterandom je novi predsednik Francije Giscard d'Esting že med volilno kampanjo dejal, da bo nadaljeval atomske poskuse na Tihem morju. Rekel je: »Živimo v neravnem svetu ter mora Francija zaradi tega nadaljevati jedrske poskuse. Francija ima spopolnjeno orožje, vendar mora končati sestavljanje svojega atomskega skladišča z novimi poskusi v ozračju. Te poskuse bomo delali, dokler bo potrebno.«

To bo osma skupina francoskih atomskih poskusov na Tihem morju. S tem se bodo zaključili poskusi v ozračju ter bodo sodelili poskusi pod zemljo. Za slednje so že skopali tisoč metrov globoke rove na atolu Fanfataufa, ki prav tako leži v francoski Polineziji.

Francija je tako poleg Indije in komunistične Kitajske edina država, ki še dela atomske poskuse v ozračju. Dejansko pa je bilo doslej največ protestov ravno proti jedrskim poskusom. Za prihodnjo skupino poskusov bo področje atola Mururoa na Tihem oceanu zaprta za promet od torka dalje. Lani so se poskusi na tem področju pričeli 21. julija ter so se zaključili avgusta. Francoski listi so pisali, da so ti poskusi služili za izdelavo vžigalnika za francosko vodkovo bombo ter atomskih konic za rakete, s katerimi bodo oborožene podmornice. Letošnji poskusi pa naj bi bili priprava za izdelavo majhnih atomskih raket, s katerimi naj bi oborožili letala vrste »Jaguard«.

Medtem je francoski parlament izrekel zaupnico novi vladi, katero je sestavil ministrski predsednik Chirac. Ta je v nastopnem govoru obrazložil, da bodo osnovne smernice nove vlade naslednje: narodna neodvisnost, popuščanje napetosti in krepitev Evropske skupnosti, gospodarska stabilizacija, večja socialna pravičnost ter širše sodelovanje državljanov pri upravi države.

Nova vlada se bo najprej lotila reševanja gospodarskih vprašanj ter bo posvetila posebno pozornost ustavitvi inflacije in odpravi primanjkljaja v plačilni bilanci s tujino. Chirac napoveduje tako imenovani globalni načrt boja proti inflaciji. Načrt bo obsegal selektivne kreditne omejitve, strogo sestavo državnega proračuna, nadzorstvo nad cenami, varčevanje z energetskimi sredstvi ter povišanje davkov za premožnejše sloje. Z novimi davki naj bi financirali socialne ukrepe, katere bo sprejela vlada v bližnji bodočnosti. To bo tudi prvi korak k reformi davčnega sistema, s katerim naj bi

zmanjšali socialne razlike. V podporo revnejšim slojem bodo vključili tudi tuje delavce. Probleme tujih delavcev bo obravnaval poseben državni podtajnik.

Chirac je nadalje napovedal reformo podjetij. Zagotovil je večje sodelovanje delavcev pri upravi podjetij ter državljanov na splošno pri upravi države. Načrt za boj proti inflaciji namerava francoska vlada urediti že 12. junija. Nato bo razpravljala o načrtu kako naj bi zmanjšali socialne razlike ter povečali soudeležbo državljanov pri upravljanju.

Chirac je zaključil, da se bo nova vlada v zunanji, obrambni in socialni politiki navdihovala v dediščini, katero je zapustil pokojni predsednik De Gaulle.

Nixon na Bližnjem vzhodu

Nixon je prvi ameriški predsednik, ki je te dni uradno obiskal Bližnji vzhod. Komentatorji prikazujejo to njegovo potovanje kot izreden uspeh podobno kot prva obiska v komunistični Kitajski in Sovjetski zvezi, medtem ko doma predsedniku dalje delajo težave z zadevo Watergate.

Nixon se je z letalom odpeljal iz Washingtona v Salzburg, kjer se je v torek stal z avstrijskim kanclerjem Kreiskim. V bližini na drugi strani avstrijsko-nemške meje sta imela istega dne posvete novi zahodnonemški zunanji minister Genscher ter ameriški zunanji minister Kissinger, ki spremlja Nixona na Bližnji vzhod.

Iz Salzburga je Nixon odpotoval v Kairo, ki je prva postaja krožnega potovanja po Bližnjem vzhodu. S postankom najprej v egiptovski prestolnici — pravijo komentatorji — hoče Nixon počastiti predsednika Sadata za njegove posredovalne vloge v arabskem svetu, za katerega je Kairo postal

moralna prestolnica. Zbližanje med Egiptom in Združenimi državami je močno povečalo ameriški ugled v arabskem svetu, kjer po drugi strani pada vpliv Sovjetske zveze. Nixon je bil prvič v Kairu kot zasebnik leta 1963, to je eno leto prej, preden je prišel Hruščev na ogled Asuanskega jezera, katerega so smatrali za simbol sovjetskega prodiranja v Egipt in arabski svet. Takrat so Hruščeva v Kairu zmagoslavno sprejeli, a po zgodovinskem preobratu zdaj čaka triumf predsednika Združenih držav.

Za Egiptom bo Nixon obiskal Saudsko Arabijo, Sirijo, Izrael in Jordanijo, kjer bo potovanje po Bližnjem vzhodu zaključil 18. junija. Sledil bo obisk v Sovjetski zvezi, kamor se bo ameriški predsednik opravil 27. junija.

Preseneča dejstvo, da ni med postajami Nixonovega potovanja Alžirija. Se aprila je bil predsednik Boumedienne na prijateljskem obisku v Washingtonu.

Izvor besede koléda in koledovanja pri Slovencih

Ugledna italijanska etnografinja in etnologinja Even Gasparini z beneške univerze je objavila pred časom v neki slovenski narodopisni reviji obsežno razpravo pod naslovom »L'antagonismo dei "koledari"«, to je, Nasprotstva med koledniki. V razpravi je združila pod pojmom kolednikov in koledovanja več med seboj zelo različnih pojavov: poleg pravih kolednikov, kot jih pozna slovenska ljudska tradicija, tudi korante in »ženitne skupine eksogamičnih kultur«, namreč da se smejo med seboj poročati samo mladeniči in dekleta iz določenih vasi, česar pa Slovenija ne pozna. Ko je takò razširila pojem koléde in kolednikov, se ji je pojav tudi zemljepisno razširil in zajel poleg vzhodne Evrope in Balkana — ter seveda Slovenije — celo Dagestan na Kavkazu, Sudan in Melanezijo na Tihem oceanu.

Iz slovenskega povzetka njene razprave naj omenimo njeno definicijo kolednikov: »Koledniki so neoženjeni našemljeni mladeniči, ki se hodijo na skrivaj učiti plesov in pesmi v hišo izbranega vodje in ki so se namenili obiskati v eni noči pred zoro vse hiše v vasi. Če je hiš preveč, se našemljeni ločijo v več skupin in vsaka skupina obhodi določen del vasi. Ko pri-

dejo v hišo, kjer je v tistem letu kdo umrl, koledniki zapoje pogrebno pesem in v nji sporoče domačim, kako je z dušo rajnika; to priča, da so koledniki pač namestniki duš umrlih, ki enkrat na leto obiskujejo svoje domove. Darovi njim so potemtakem darovi mrtvim, se pravi obvezni in ne prostovoljni. Odtod pravica do kraje, ki pritiče našemljencem ne samo pri Slovanih, ampak tudi v Sudanu in v Melaneziji.«

Že iz tega je razvidno, da ta definicija ne drži za slovenske kolednike, kajti ti nimajo nič opraviti z dušami mrtvih, darovi kolednikom niso obvezni, koledniki največkrat sploh niso našemljeni, razen da se preoblečejo v svete tri kralje, in se seveda tudi nikoli ne spozabijo do tega, da bi kradli ali ropali. Evel Gasparini je torej čisto napačno doumela slovenske kolednike, še bolj napačno pa je bilo, da jih je uvrstila v kategorijo in družbo, kamor ne spadajo. Ni mi znano, da bi bili koledniki na Slovenskem kdaj prepevali pogrebne pesmi in se izdajali za duše umrlih ter v njihovem imenu pobirali obvezne darove. Čudno je, da se takemu tolmačenju kolednikov na Slovenskem ni uprlo doslej noben slovenski etnograf in skušal pojasniti avtorici, v čem se je zmotila. Zgrešena je

predvsem njena metoda, ko je skušala povezati med seboj zelo različne ljudske navade in tradicije, ki nimajo nič skupnega, čeprav je med njimi nekaj navideznih podobnosti, in da je pri svojem raziskovanju segla preveč široko ter skušala dati enotno razlago za pojave pri narodih, ki niso mogli imeti nikoli nič skupnega, kot npr. Slovenci, Sudanci in Melanezijanci. Obretnavati bi bila morala pojave, ki jih smatra za koledniške, pri vsakem narodu posebej ali vsaj pri geografsko in etnografsko bližnjih narodih ločeno od drugih, zelo oddaljenih, s katerimi v davni gotovo nikoli niso prišli v stik.

S koledniki pa so se precej ukvarjali tudi nekateri slovenski narodopisci. Tako npr. piše znani etnograf Niko Kuret v četrti knjigi svojega dela »Praznično leto Slovencev«: »Za obredne obhode v božičnem času je evropski Vzhod sprejel rimsko koledarsko ime Kalendae, ki je sprva pomenilo začetek meseca, pozneje pa prešlo tudi na obhode ob posebnih priložnostih v letu. »Koledi«, »kolednikom« so dale ime pač rimske »Kalendae Januariæ«, obhodi ob našem novem letu, poganska šega, ki ji je krščanstvo dalo novo vsebino. Obredni obhodi so bodisi skupni sprevodi vsega občestva ali pa sprevodi nekaterih njegovih izbrancev. V starodavnem redu so imeli ti izbranci svečeniško ali nje podobno vlogo. Nekaj takega so od svojih predkrščanskih predhodnikov sprejeli tudi »koled-

(dalje na 8. strani)

6. julija bo občni zbor Slovenske skupnosti

Občni zbor Slovenske skupnosti bo 6. julija letos, tako je sklenil Svet Slovenske skupnosti, ki je zasedal 6. t.m. in je med drugim podrobno obravnaval organizacijsko plat prihodnjega občnega zbora članov in somišljenikov Slovenske skupnosti.

Svet Slovenske skupnosti je svojo sejo posvetil tudi mnogim perečim problemom, o katerih se je razvila po uvodnih besedah predsednika Hareja in po tajniškem poročilu dr. Štoke živahna diskusija, v katero so med drugim posegli Legiša, Dolhar, Sosič, Simčič, Vremec, Maver, Terčon, Lokar, Mljač, Sedmak, Tuta, Alenka Rebula, Petaros, Ladi Rebula, Zahar, Šah, Ivo Jevnikar, rtutar in drugi.

Daljša diskusija se je razvila predvsem glede sodelovanja Slovenske skupnosti na bližnji mednarodni konferenci o manjšinah. S tem v zvezi je bila izražena splošna želja po čim učinkovitejšem skupnem nastopu vseh slovenskih političnih in kulturnih sil, ki delujejo v okviru slovenske narodne skupnosti v deželi Furlaniji - Julijski krajini, Z goriško SDZ izdeluje vodstvo Slovenske skupnosti skupni referat o položaju Slovencev v Italiji.

Svet je nato obravnaval probleme, ki so se v zadnjem času zvrstili v okviru sodelovanja s strankami leve sredine, predvsem glede okrepitev tržaškega pomorstva in pristanišča. V tej zvezi je imela Slovenska skupnost daljši razgovor tudi s konfederacijo krajevnih sindikalnih organizacij CGIL, CISL in UIL.

Pozitivno je Svet ocenil stike, ki so bili v zadnjem času opravljeni s sindikalnimi organizacijami glede splošnih socialnih in gospodarskih problemov ter s predstavništvom handikapiranih otrok glede socialnih vprašanj. Prav tako pozitivno je Svet ocenil vzpostavitev vezi z manjšinskimi organizacijami v severnem delu Italije, predvsem s francoskimi v Dolini Aoste ter z južnotirolsko SVP. Te vezi bodo nedvomno pripomogle k še večji učinkovitosti boja Slovenske

skupnosti za uveljavitev narodnostnih pravic slovenske narodne skupnosti.

Svet je nadalje obravnaval probleme, ki jih je referendum o razporoki vnesel v splošno ter v tržaško politično življenje, posebej pa v življenje slovenske narodne skupnosti, in ugotovil, da je treba voditi odločen boj za dosledno enakopravnost slovenskega jezika v javnosti; s tem v zvezi je izrazil upanje, da bodo vse demokratične stranke podprle med drugim tudi amandma Slovenske skupnosti v deželnem svetu, ki predvideva pravico do uporabe slovenskega jezika v tem organu.

Svet Slovenske skupnosti je ob koncu iz-

razil zaskrbljenost zaradi nenehnega fašističnega rovarjenja in sklenil, da bo Slovenska skupnost po svojih močeh še dalje delala in sodelovala tudi z drugimi demokratičnimi silami proti fašistični nevarnosti.

—o—

Jugoslavija in Portugalska

(nadaljevanje s 2. strani)

cije za afriško enotnost. Brazilski diplomat bo v prihodnjih dneh prispel v Mogadiš za nadaljnjo razpravo o zadevi.

Maroko je kot prva arabska država navezala diplomatske stike s Portugalsko po vojaškem državnem udaru v Lizboni. Maroška vlada je prekinila stike s Portugalsko leta 1972 zaradi njene kolonialistične politike v Afriki.

Nagrada za amaterske filme

Tržaški kinematografski klub je tudi letos priredil natečaj »Minitest« za filmske amaterje kratkometražnih filmov. V prejšnjih dneh se je natečaj zaključil s predvajanjem nagrajenih in nenagrajenih filmov. Motivika raznih del je bila pri raznih avtorjih zelo različna. Razpon gre od ambientalnega filma, ki opisuje jugoslovansko mesto Mostar ali znana Plitviška jezera, mimo dokumentarnega filma (Hell Drivers in Castrocarro 73) do bolj angažirane tematike, ki se spoprijema z osnovnimi vprašanji človeškega življenja. Med najbolj zanimivimi gre omeniti delo Mottuzija »Ni bil sen«, ki govori o vojnih grozotah in človekovi stiski, film »Slike v ogledalu« (Spadavecchia) o razvojni problematiki mladega dekleta in filma Marjana Jevnikarja, ki je zaslužen za tretjo nagrado, se pravi bronasto kolajno.

Mladega Jevnikarja, ki se vedno bolj odločno uveljavlja med tržaškimi kinoamaterji smo vprašali, kakšna je bila tematika in namen njegovega dela?

Kot pove naslov »Povratek, prikazuje film vrnitev starega človeka v kraje, kjer se je boril med prvo svetovno vojno. Ko stopa

med ruševinami utrd blizu Tržiča, se v mislih preseli v tedanje dni in še enkrat doživi bitko. Svoje potovanje zaključi na vojaškem pokopališču pri Proseku, kjer počivajo njegovi tovariši, ki so imeli manj sreče kot on.

Hotel sem ustvariti vzdušje prve svetovne vojne. Z glavnim junakom se tudi gledalec preseli v preteklost, in doživi prizor iz tiste vojne, ki se nam zdi danes tako oddaljena, a je bila vseeno strahotna. Ko sem film posnel — točno pred tremi leti — me je namreč zanimalo tisto obdobje. Bral sem nekaj knjig iz našega leposlovja, ki obravnavajo to snov, npr. Finžgarjevo Prerokovano. Zanimanje je izviralo iz dejstva, da je Slovence vojna zadevala od blizu, Tržačane pa še posebej, saj je tu blizu tekla fronta. Le nekaj deset kilometrov od Trsta so še vojni sledovi: strelski jarki, utrdbe, vojaška pokopališča. Zato sem začel razmišljati o filmu.

Film je tudi protest proti vojni in njenim grozotam in to zlasti v prizorih na pokopališču. Križi stoje na gosto posejani, grob sledi grobu in jim ni konca.

Zanimalo bi nas, ali je bil to tvoj prvi natečaj, ali pa si že kdaj prej poskušal prodreti? In še vprašanje o natečaju. Kako si se zanj odločil, kakšni so bili organizacijski pogoji in ali si lahko v filmu posređoval tudi svojo pripadnost etnični skupnosti.

Kot že rečeno, sem film posnel že prej, a sem z njim tekmoval šele letos. To pa zaradi tega, ker nisem do letos imel možnosti, da bi film ozvočil. Zvok pa je bil pri takem filmu bistvene važnosti. Prav zaradi tega vzroka je bilo to tekmovalje zame sploh prvo. O natečaju pa bi rekel, da je bil v glavnem dobro pripravljen. Priredil ga je italijanski kinoamaterski klub, ki je včlanjen v vsedržavno federacijo. Tekmovanja so se lahko udeležili člani in nečlani kluba, med te slednje spadam tudi sam. Edini pogoj je bil, da niso smeli filmi trajati več kot sedem minut. Odtod naslov natečaja »Minitest«. Nastopil sem kot Slovenec, s slovenskim naslovom in podnaslovi, kar ni povzročilo nikakih težav in so to sprejeli povsem naravno. Mislim, da je poleg uspeha filma tudi to precej važno.

Izredno lepa šolska prireditev pri Sv. Ivanu

Tudi letos je slovenska osnovna šola pri Sv. Ivanu, poimenovana po Otonu Župančiču, pripravila zaključno šolsko prireditev ki je bila v nedeljo v dvorani Marijinega doma, ki ga je za to priliko ljubeznivo dal na razpolago g. Peter Šorli.

Prireditve si je ogledalo zelo veliko občinstva. Ni mu bilo žal, da so se v tako slabem vremenu podali na prireditev. Skrbno in podrobno pripravljene program, odlično vodena predstava brez zastankov in premorov, gotovost nastopajočih, tekoče izražanje in posrečeno izbrana vsebina so dali izreden ton tej šolski prireditvi.

V prvi vrsti gre zasluga za tak uspeh učnemu osebju, ki se je tako nesebično trudilo z našimi malčki, gospem Stani Žerjal Luisa, Mariji Ferluga Udovič, Beni Fachin

Gruden, Ornelli Jurkič Nacinovi in Ani Sancin Furlan.

Program je bil zelo bogat in pester. Posebno so izstopale pevke točke, kjer so mlade pevke dvoglasno pele v kvartetu: nikakor ne bi štoniral tudi pri zahtevnejših in dovršenejših prireditvah.

Pevske točke je na harmoniko spremljala gospa Neva Cergol, ki si je veliko prizadela za uspešen nastop mladih pevcev.

Ob koncu naj omenimo, da tako prijazne in dovršene šolske prireditve nismo že zlepa videli na naših šolah. To pomeni, da je naša slovenska šola zdrava in uspešna. Želimo da bi tako ostala še naprej; vsem ki se zanimajo zanjo in za njen napredek pa vso pohvalo in zahvalo s strani navdušenih staršev.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

ALEKSANDER NIKOLAJEVIČ OSTROVSKI:

»VOLKOVI IN OVCE«

GOSTOVANJE LJUBLJANSKE DRAME

Pred kratkim je gostovala v Kulturnem domu ljubljanska Drama z Ostrovskega delom »Volkovi in ovce«. Najprej moramo ugotoviti, da je bil obisk zelo skromen in da ni pomenil za tržaško občinstvo tistega velikega dogodka kot je pomenil nekoč in kot bi dejansko moralo biti. Če pride k nam gostovat osrednja gledališka hiša, je to brez dvoma velik dogodek, ki ga ne bi smeli zamuditi. Res, da so dramo nekajkrat ponavljali, a kljub temu je bilo premiersko občinstvo sinoči odsotno, česar ne moremo na noben način opravičiti.

Ostrovskega poznamo in tudi njegovo dramaturgijo. Komedija je nastala v letu 1875, dvajset let po tlačanski reformi. Osrednja postava drame je Meropija Davidovna Murzavecka, lastnica velikega, vendar zadolženega imetja. Ima močan vpliv v guberniji. Ona ne samo, da hoče povezati svojega nečaka z bogato vdovo, ona pleče niti tudi potem ko ji prvo spodleti; dalje misli na novega človeka, Berkutova. Ta bi utegnil postati župan in Murzavecka hoče imeti tudi pri tem svoj delež. Poleg teh treh ljudi je tak pridobitniški človek tudi bivši član okrožnega sodišča Vukol Naumovič Čugunov, ki spretno zbira denar, pisma in menice pa mu ponareja nečak Gorecki. To so samo volkovi v človeški podobi. Linjajev je morda tudi nekoliko tak, a misli predvsem nase, na svoje samstvo, ki mu ničesar ne jemlje, ampak mu samo koristi. Glafira, ki je sorodnica Murzavecke in o kateri misli tetka, da bo šla v samostan, pa izrablja priliko in ujame Linjajeva.

Kot vidimo, so v drami večinoma volkovi, volkovi, ki nastopajo in hočejo, vsak zase pobrati zemljo svojega soseda in njegovo imetje. Skratka, zdi se, da se želijo na ta ali na drug način okoristiti z imetjem svojega soseda. Tovarištvo, ali recimo ljubezen, je nekaj, kar jim je sredstvo za pridobitev.

Kako je Igor Pretnar realiziral to delo na odru?

Ves čas se je zdelo, da je igra nekoliko pretirana v izrazu. Vse osebe, razen morda nekaterih, so bile močno poudarjene. In zdi se, da je bilo to v škodo dela samega. Res da je morda režiser hotel dati delu neko privzdignjenost z ozirom na čas, v katerem je delo nastalo, vendar je bil morda ta patos le prevelik. A sicer je dejanje teklo v nekem ritmu, ki bi ga težko bolj ujeli kot je bil, osebe so dihale iz vzdušja in glasba je dobro ločila dejanje od dejanja.

Stefko Drolčev smo vajeni videti v drugačnih vlogah kot smo jo videli tokrat. Njen mehak, lirični glas, skoro ne odgovarja v celoti krutosti te žene, ki jo predstavlja. Zato njen pojoči ton in delno tiha govorica skoro izpada. A sicer odigra svojo vlogo posrečeno, vendar ne dosledno. Vzdržala ni lika do konca.

Dare Valič igra odpuščenega praporščaka Apolona z zelo drznimi prijemi, a so tudi njegovi izrazi za moj okus nekoliko pretirani. Njegova

pijanost in njegova mirnost ali umirjenost so sicer izigrani in dosledni, a so preveč sunkoviti.

Glafira Marije Bekove je v prvem delu mirna in samostanska, a se v drugem delu prijetno prelevi v živo in koketno rusko damo.

Tudi mlada vdova Jevlampija je našla v Majdi Potokarjevi dobro podobo, ki izpolni pričakovanje, a zdi se malce površinska in manj globoka.

Zelo posrečeno podobo ustvari Angela Hlebcotova (ali Duša Počkajeva) v starki Anfusi s svojo hitro hojo in v rahli omejenosti. Morda je to najbolj originalna podoba v vsej predstavi.

Linjajeva igra Janez Albreht s pravilno skrbnostjo in zadržanostjo. Vendar jo odigra tako, da končno le privede v zakon.

Berkutov Borisa Kralja je zelo siguren, a morda preveč poudarjen. Vukil Naumovič Čugunov pa igra bivšega člana okrožnega sodišča z velikim izkustvom, ki pa ima zdaj nalogo pridobivati si imetje na nepošten način. Poleg teh igrajo še Tone Gogala, Marjan Hlastec, Vinko Podgoršek in Marjan Benedetič.

Prevod je oskrbel Milan Jesih, sceno je zamislil Sveta Jovanovič, kostume Alenka Bartlova.

Če je včasih igrala ljubljanska Drama, je bil to največji dogodek, letos pa žal ne prinašajo ljubljanski igravci takega presenečenja kot bi ga morali.

J. P.

Nov prispevek muzikološki znanosti

V zbirki knjig Slovenske matice iz Ljubljane za leto 1973 je izšlo tudi delo izpod peresa dr. Primoža Kureta z naslovom »Glasbeni instrumenti na srednjeveških freskah na Slovenskem«. Gre pravzaprav za natis dopolnjene in nekoliko spremenjene doktorske disertacije.

Knjiga pomeni v slovenski muzikološki literaturi novost. Dr. Primož Kuret je pregledal številne spomenike srednjeveškega slikarstva na Slovenskem, ki so nastali od 14. do srede 16. stoletja. Raziskal je, v kakšni meri in v katerih prizorih se pojavljajo upodobitve srednjeveških glasbil, upodob-

ljene instrumente je skušal identificirati in jih je tudi primerjal s podobnimi upodobitvami v zahodnoevropskih deželah. Tovrstna raziskava ni pomembna samo za organografijo, vedo o instrumentih, ampak tudi za umetnostno zgodovino, saj nam naslikana glasbila s svojo podobnostjo resničnim glasbilom dobro pričajo o težnjah realizma v likovni umetnosti. Dr. P. Kuret se je v metodološkem pogledu v precejšnji meri naslonil na dognanja umetnostnih zgodovinarjev, ki so v zvezi s srednjeveškim slikarstvom na Slovenskem dokazali njegovo tesno povezanost z likovnimi in stilnimi tokovi v zahodni Evropi. Do podobnih ugotovitev na glasbenem polju je prišel tudi avtor pričujoče knjige. Dokazal je, da so upodobitve srednjeveških glasbil v stenskem slikarstvu na Slovenskem resnične in da so v večini primerov nedvomno upodabljali tiste instrumente, ki so jih takrat v naših krajih poznali in tudi uporabljali. Njegove raziskave so hkrati pokazale, da gre za instrumente, ki so jih poznali tudi drugod po Evropi. Na koncu knjige zagovarja tezo, tudi s pomočjo pismenih virov, da je bila v srednjem veku instrumentalna glasba na Slovenskem tako kot v ostalih evropskih deželah zelo živa. V nasprotnem primeru bi zlasti preprosti ljudje, neuki branja in pisanja, ki so jim stenske slike poleg okrasa pomenile neko vrsto sv. pisma in verskega pouka, težko razumeli pomen upodobitev glasbil na srednjeveških freskah.

Razprava dr. Primoža Kureta pomeni lep prispevek slovenski znanosti. Pohvalno je pri njej tudi to, da je ponekod segla na slovensko ozemlje v zamejstvu, tako n. pr. v Gericu, kjer omenja freske v stolnici, v Beneški Sloveniji pa sta upoštevana dve srednjeveški cerkvi: sv. Ivan v Celè in podružnična cerkev sv. Lucije v Kravarju.

Tako napisano »zgodovino« želimo tudi Slovencem

Znani italijanski časnikar in sijajni komentator političnega in družbenega dogajanja Indro Montanelli je začel pred leti objavljati v posameznih knjigah novo Zgodovino Italije oziroma italijanskega naroda. Zdaj je izšla (založba Rizzoli) v elegantni tiskarski opremi deveta knjiga, pod naslovom »L'Italia dei notabili« (Italija odličnikov), ki obravnava razdobje od 1861 do 1900.

Montanellijevo zgodovino razlikuje od običajnih zgodovinskih dejstev, da je napisana s stališča enotne, vse obsegajoče vizije in zgodovinske dialektike, ki razume mehanizem zgodovine in vidi, kako se členi verige zgodovinskega dogajanja in razvoja nizajo eden v drugega. Vidi, kateri vzroki so rodili določene posledice, v nasprotju z mnogimi takoimenovani poklicnimi zgodovinarji, ki sicer znajo pridno znašati skupaj zgodovinske podatke in jih nizati v debelih knjigah, a ne dojamejo njihovega medsebojnega odnosa in

vplivanja ter ne znajo presoditi političnega in socialnega pomena posameznih dogodkov in osebnosti, ali pa se dajo zapeljati, da presojuje dogajanja s pristranskega političnega ali ideološkega zornega kota.

Želimo si, da bi tudi Slovenci dobili tako »Zgodovino slovenskega naroda«, ki bi ne bila napisana zgolj kot naštevanje podatkov in nizanje suhoparnih in brezbrzičnih razlag, ampak bi res podajala enotno vizijo slovenske zgodovine kot zgodovine nekega naroda v njegovem razvoju in njegovih bojih za narodno samostojnost in lastno politično identiteto. Ne smela bi biti samo zgodovina ozemlja, na katerem živi slovenski narod, in podajati njegove zgodovinske dobe brez prave medsebojne povezave, brez upoštevanja odnosa med slovenskim narodom kot celoto in zunanjim svetom in brez prave ljubezni, pristranske in upoštevalno vedno kake tuje interese.

Kulturne novice

Zbornik »Koroški kulturni dnevi«

Pri mariborski založbi Obzorja je izšel (in se dobi v Tržaški knjigarji) zbornik »Koroški kulturni dnevi«, ki prinaša predavanja s prvih koroških študijskih dnevov, katere so začeli prirediti na Koroškem po vzgledu študijskih dni v Dragi. Od predavanj v Dragi pa se razlikujejo koroški študijski dnevi, ki so jih priredili lani že drugič, po tem, da obravnavajo samo koroško problematiko. Večina predavateljev je iz republike Slovenije.

Na uvodnem mestu je objavljeno predavanje zgodovinarja Boga Grafenauerja z dolgim naslovom »Pomen Kerantanijskega oblikovanja zgodnje srednjeveške skupnosti alpskih in panonskih Slovanov in v njihovem kulturnem življenju 9. in 10. stoletja«. Predavanje je izredno zanimivo kot vse, kar napiše Grafenauer, vendar pa mu škoduje dejstvo, da skuša prilagajati zgodovinska dejstva, ki jih bistro odkriva in luči iz zgodovinskega spleta, svojim vnaprej izdelanim tezam. To je zlasti teza, da je šlo pri Karantancih za nekatere alpske oziroma panonske Slovane, ne pa za že izoblikovan poseben narod, ki je prav zato dobil in nosil posebno ime ter si ustvaril svojo državo. Ta teza, ki se zadnja leta vedno bolj ponavlja v slovenskem zgodovinopisju, odgovarja panslavistični ideologiji in hkrati tudi marksističnemu pojmovanju, da so se narodi v današnjem smislu izoblikovali šele kot »produkt kapitalizma«. Grafenauer se premalo ozira na dej-

stvo, da so tujci, ki so dali Slovincem ime Karantani, dojemali takratne Slovence že kot izrazito nacionalno individualnost, kot posebno ljudstvo, ki so ga dobro razlikovali od sosednjih ljudstev. Prav tako se premalo ozira na dejstvo, da gre teza o alpskih Slovanih namesto o Slovincih v prid tistih velenemških zgodovinarjev, ki skušajo zanikati slovensko narodno individualnost in zgodovino in zato tudi oni vedno govorijo le o »alpskih Slovanih« namesto o Slovincih.

Proti Grafenauerjevimi hipotezami govori tudi dejstvo, da so tako Slovenci kot Hrvati, Srbi in Bolgari prinesli svoja narodna imena že s seboj iz svojih pradomovin.

Med najzanimivejšimi prispevki v zborniku so še predavanja Frana Zwitterja »Zgodovinski razvoj prebivalstva na Koroškem in njegove so-

cialne osnove«, iz katerega je razvidna strašna uspešnost potujčevanja naših ljudi na Koroškem; Inzkovo »Publicistično delovanje Andreja Einspielerja«; Pavleta Zablatnika »Slovenska pripovedka na Koroškem«; Milka Matičeta »Basni koroških Slovencev«, v katerem najdemo marsikaj novega in tudi kritičnega nasproti preteklosti; Valensa Voduška »Slovenska koroška ljudska pesem«; rajnega Franceta Czigana »Koroška ljudska pesem danes«; in predavanje Naceta Šumija, Marijana Zadnikarja, rajnega Franceta Steleta in Emilijana Cevca o koroški umetnosti in arhitekturi. Razočarajo nas predavanja o koroških dialektih in zgodovinskih tekstih, močno pa pogrešamo v zborniku prispevke oziroma predavanja o ljudski materialni kulturi koroških Slovencev, ki je med najzanimivejšimi v Evropi in zato močno zaposluje tuje znanstvenike, medtem ko jo slovinci zanemarjajo, dalje o koroškem ljudskem verovanju in običajih in še marsikaj. Zbornik sta uredila Erik Prunč in Gustav Malle.

fj

Peš po Sloveniji in Italiji

Kdor pregleduje nove knjige na mizah tržaških knjigarn, lahko naleti na precej obširno — in tudi drago — knjigo z naslovom »L'Italia a piedi — 1802« (Peš po Italiji leta 1882), katere avtor je Nemeč Johann Gottfried Seume. Knjiga pa bi lahko v morebitnem slovenskem prevodu nosila tudi naslov »Peš po Italiji in Sloveniji«, oziroma

obratno, kajti Seume opisuje v njej svoje potovanje po evropskih cestah leta 1801 in 1802, ki ga je pripeljalo — seveda ves čas peš — tudi v Slovenijo. Iz Gradca na avstrijskem Štajerskem je meril cesto v Maribor, od tam preko Celja v Ljubljano in potem preko Vrhnike in Postojne na Kras ter v Trst, ki mu tudi posveča nekaj poglavij. Od tu je nadaljeval potovanje v Italijo in si jo ogledal iz tiste perspektive pešca vse do juga.

Kdo je bil Johann Gottfried Seume? Njegovo ime je malo znano celo germanistom, vendar pa je njegova knjiga, ki jo je zdaj izdala v italijanskem prevodu založba Longanesi, ena najbolj zanimivih in najbolj simpatičnih, ker si jih lahko mislimo na področju potopisne literature. Če bi ne bil hodil Seume peš, kar danes ni moderno — vsaj dokler ne bo zavladoval še večje pomanjkanje bencina — bi celo lahko rekli, da je izrazito moderna in aktualna. Preveča jo nekaj športni duh človeka, ki sovraži telesno lenobo in ljubi sveži zrak, gibanje, telesno utrjenost kot pravi današnji športnik.

Seume je bil sin revnih staršev in se je rodil na Saškem leta 1763. Imel je srečo, da je lahko študiral, toda veselje do potovanj, gibanja in pustolovščin ga je gnalo po svetu. Kot najemnik je služil v angleški vojski, ki se je bojevala proti severnoameriškim upornikom. Po vrnitvi v Nemčijo pa je postal založnik za izdajanje klasične literature. Bil je v zvezi z mnogimi znanimi nemškimi kulturnimi osebnostmi tistega časa. Toda še vedno ga je mikalo po svetu. Tako se je v začetku preteklega stoletja, star skoro 40 let, odločil, da prepotuje Evropo in to peš. Obul si je močne čevlje, oprtal nahrbtnik in šel. Tako ga je zaneslo, kot rečeno, tudi na slovenske ceste. V razliko od Goetheja, ki je bil v Italiji malo prej in je iskal sledove klasične, ni pa hotel videti problemov svojega časa, vidi Seume predvsem ljudi in razmere, čeprav z veseljem opisuje tudi pokrajino. Zato je izreden užitek brati o njegovih srečanjih z ljudmi, tudi s slovenskimi ljudmi.

Potovanje po Sloveniji je bilo zanj razburljivo in težko, najprej zato, ker je pot-

(Dalje na 8. strani)

Sodobno kmetijstvo

Pomen gnojevke čedalje večji

Z vrtoglavi naraščanjem cen je kmetovalec prisiljen bolje gospodariti s surovivimi, ki jih takorekoč sam pridelava, tako predvsem hlevski gnoj in gnojnica. Gospodarna uporaba le-teh preko gnojevke (ko jih pomešamo), je zelo pomembna, saj je to oblika, ki omogoča precejšnje prihranjanje na času. Z mešalcem in sodom za gnojevko je bilo v tej smeri že precej storjenega. Tudi delo se je na ta način olajšalo. Pri tem seveda ne gre samo za to, da bi gnojevko čim bolj hitro in enostavno odstranili, ampak predvsem za to, da bi to gnojilo čim bolj izkoristili. Pravilna uporaba tega gnoja da dobre rezultate, saj 1. omogoča, da pridelamo več krme in z njo redimo več živali ter dosegamo večje dohodke; 2. z razumno uporabo in razumnim vlaganjem prihranimo pri nabavi rudninskih gnojil, kar je dandanes zelo pomembno; 3. hranilna vrednost krme se z uporabo na domačem obratu pridelanih gnojil izboljša, kar prispeva k višji proizvodnji.

Že ko govorimo o gospodarnosti doma pridelanega gnojila, je važno odgovoriti na vprašanje, ali bomo pri gnojenju z gnojevko dosegli enak uspeh kot posamič z gnojem in gnojnico.

Zelo obsežni poskusi kažejo, da odigrava pri uporabi gnojevke prvenstveno vlogo škropilni postopek, to je, paziti moramo, da ne škropimo predebelo. Posebno pomembno je vedeti, da gnojenje z nerazredčeno gnojevko daje manjši pridelek kot z razredče-

no. Najprimernejša in najbolj gospodarna je razredčitev v razmerju 1/0,5; 1:1; 1:2; 1:3. Na kubični meter nerazredčene gnojevke dodamo torej 0,5, 1, 2, 3 kubične metre vode.

Učinek glavnih hranilnih snovi v gnojevki

Posebno pozornost moramo posvetiti količini in učinku treh glavnih hranilnih snovi v gnojevki: dušiku, (N), fosforju (P 2 O 5), in kaliju (K 2 O). Fosfor in kalij imata približno enak učinek, ne glede na to, ali sta v tekočih ali v rudninskih gnojilih, kar je odvisno od tega, v katerem letnem času in v kakšni obliki smo tekoče gnojilo uporabili. Pozimi je v gnojevki nekaj več fosforja in kalija kot poleti. Največjo pozornost moramo posvečati učinku dušika. Vedeti moramo, da je učinek dušika v različnih letnih dobah različen. Gnojevko moramo razvažati takrat, ko bo imel dušik možnost, da pride do polnega učinka. Upoštevati pa moramo, da je dušik prisoten v gnojevki delno v blatu delno v seču. Učinek dušika in blata je precej slab, sicer pa na drugi strani izboljšuje rodnost tal. Dušik v seču ima hiter učinek. Tudi vreme vpliva na učinek dušika. Če gnojevko razvažamo v suhem, vetrovnem in jasnem vremenu, se nam lahko zgodi, da zaradi izhlapevanja izgubimo velik del dušika. Poletna uporaba gnojevke je v tem oziru bolj učinkovita kot zimska.

(se nadaljuje)

